

تشبیه

(ادیب الممالک)

ازیرا که تشبیه کامل به ناقص خلاف است، از این استغفرالله

همانند کردن یا ادعای همانندی است میان دو یا چند چیز یا کس.

تشبیه چهار پایه دارد:

مشبه: چیز یا کسی که می‌خواهیم آن را به چیز یا کس دیگر مانند کنیم.

مشبه‌به: چیز یا کسی که مشبه را به آن مانند می‌کنیم.

وجه‌شبهه: ویژگی یا ویژگی‌های مشترک میان مشبه و مشبه‌به را گویند. به عبارت دیگر وجه‌شبهه همان دلیل شباهت است.

ادات تشبیه: واژه‌هایی که نشان‌دهنده‌ی پیوند شباهت هستند که می‌تواند حرف، فعل و ... باشند. مانند:

مثل، مانند، به‌سان، به کردار، همچون، چون، چو و ...

مثال:

(۱) علم در هدایت چون نور است.

علم: مشبه / نور: مشبه‌به / در هدایت: وجه‌شبهه / چون: ادات تشبیه

(۲) بلم آرام چون قویی، سبکیار به نرمی بر سر کارون همی رفت

بلم: مشبه / آرام: وجه‌شبهه / چون: ادات تشبیه / قویی: مشبه‌به / سبکیار: وجه‌شبهه

(۳) شبی چون شبه روی شسته به قیر نه بهرام پیدا نه کیوان نه تیر

شبی: مشبه / چون: ادات تشبیه / شبه: مشبه‌به / روی شسته به قیر: وجه‌شبهه

نکته‌ی (۱): مشبه و مشبه‌به طرفین تشبیه نامیده می‌شوند.

نکته‌ی (۲): اگر ادات تشبیه یا وجه‌شبهه را از یک تشبیه حذف کنیم ارزش ادبی تشبیه بالاتر می‌رود.

نکته‌ی (۳): اگر ادات تشبیه حرف باشد از نظر دستوری حرف اضافه است.

نکته‌ی (۴): اگر با مشبه و مشبه‌به، ترکیب اضافی بسازیم آن ترکیب را اضافه‌ی تشبیه‌ی گویند.

نکته‌ی (۵): هر اضافه‌ی تشبیه‌ی، صنعت تشبیه ایجاد می‌کند.

نکته‌ی (۶): برای تشخیص اضافه‌ی تشبیه‌ی به موارد زیر توجه می‌کنیم:

(الف) ترکیب اضافی باشد (یعنی مضاف و مضاف‌الیه باشد نه صفت و موصوف)

(ب) کلمه‌ی دوم به کلمه‌ی اول شباهت داشته باشد. (البته گاهی کلمه‌ی اول به کلمه‌ی دوم شباهت دارد

مانند: لب لعل)

مثال:

چراغ هدایت } اولاً: ترکیب اضافی است.
ثانیاً: هدایت مانند چراغ است

پس اضافه‌ی تشبیهی است و تشبیه ایجاد می‌کند.

مهد زمین } اولاً: ترکیب اضافی است.
ثانیاً: زمین مانند مهد (گهواره) است

پس اضافه‌ی تشبیهی است و تشبیه ایجاد می‌کند.

حجاب ظلمانی ← ترکیب وصفی است پس نمی‌تواند اضافه‌ی تشبیهی باشد.

مثال:

مجموعه‌ی مهم‌ترین اضافه‌های تشبیهی کتاب‌های درسی (بررسی کنید که چرا این مثال‌ها اضافه‌ی تشبیهی هستند):

باران رحمت - همای رحمت - سحاب رحمت - تخم محبت - بار امانت - در صلح - شاهد آرزو - بار فقر - شبستان درونم - گورستان شکم - تهمت هستی - قطار فشنگ - چراغ‌های ذهن - موج الس - کشتی قالب - نقاب حزن‌انگیز ظلمت - خرمن زلف - باغ عشق - خلوت خانه‌ی مکاشفات - شربت وصال - دُرُ لفظ دری - پله‌های ابر - سیل اشک - نسیم محبت - کیمیای سعادت - علم عشق - نامه‌ی اعمال جراید - سمند سخن - میدان ذهن - چاه ضلالت - معلم عشق - بیشه‌ی عشق - مرغان اساطیر - فواره‌ی هوش - پیرایه‌ی خرد - دنده‌های نی - باغ زندگی - تابوت پست خاک - رکود نشستن - جویبار لحظه‌ها - فرعون تخیل - نخل ولایت - باده‌ی مهر - جام عاقبت - شاخ آرزو - گل عیش - نقد جوانی - خنجر غم - کوچه‌سار شب - بحر فکر - ساغر مرگ - دام بلا - رشته‌ی افکار - زندان قفس - مرغ دل - بند غم - فراش باد صبا - دایه‌ی ابر بهاری - بنات نبات - مهد زمین - قبای سبز ورق - اطفال شاخ - کلاه شکوفه - دیوار امت - بحر مکاشفت - ملک قناعت - جام تجلی صفات - گل‌های شادی - باغ خاطر - صحن دو چشمان - باغ نگاه - شراب فرقت - داس دروگر وقت - بهار آرزو - آفتاب وفا - رشته‌ی جان - هدهد صبا - لعل لب - خانه‌ی دل - بند بلا - زه آب دیدگان - ازابه‌ی بی‌رحم زمان - امانت عشق - صحیفه‌ی عالم - کشتی عشق - سفر عشق - موج بلند دست‌ها - درخت بیداد - خیمه‌ی انس - پیرزن عشوه‌گر دهر - خرمن ادب - اقلیم عشق - دریای غم - گنج معرفت - ابر کرم - باران محبت - شبنم عشق - سرنشتر عشق - گوهر محبت - آفتاب نظر - صدف امانت معرفت - نی وجود - حصار بردباری - چراغ هدایت - پرده‌ی عفاف - خواب غفلت - کتم عدم - لجه‌ی بدنامی - شب تیره‌ی ستم - لوح بقا - مس وجود - شب فرقت - لاشه‌ی زمین - سیل حوادث - آیینه‌ی قلب - دام جان - آیینه‌ی آب - پرده‌ی غنچه - گنج هنر - لهب فراق - بنای ظلم - گل‌های خیال - غرفه‌ی بلند آسمان - پروانه‌های شوق - باران‌های غیبی سکوت - خلوت انس - کاسه‌ی این فهم‌ها - دام تعلق خاک - جوانه‌های تخیل - سراچه‌ی ذهن - دفتر عشق - خانه‌ی اول حافظه - صفحه‌ی ضمیر - جامه‌ی تقوا - جامه‌ی خواری - جرعه‌ی اندوه - تیر بلا - نسیم روحانیت - بزم عشق - لباس الفاظ زیبا - گل دسته‌ی سرو - بار غم - حوض نقاشی

سراسری

- ◀ ۱ در منظومه‌ی زیر چند تشبیه وجود دارد؟
«مرا هر لفظ فریادی است کز دل می‌کنم بیرون / مرا هر شعر دریایی است لبریز از شراب خون / کجا شهید است این اشکی که در هر دانه‌ی لفظ است / مرا این، کاسه‌ی خون است، چنین آسان منوشیدش.»
- (سراسری تجربی - ۹۴)
- ۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش
- ◀ ۲ در کدام بیت، وجه شبه، محذوف است؟
۱) ز شرم چهره‌ی چون آفتاب اندر صبح
۲) ناتوان بودم به بوی شب نیم شب برخاستم
۳) مقام کعبه‌ی وصل تو دور افتاده است از ما
۴) آتشین داری زبان زان دل سیاهی چون چراغ
- (سراسری زبان - ۹۴)
- ◀ ۳ آرایه‌های تشبیه در کدام بیت بیش تر است؟
۱) صد خار بلا از دل دیوانه‌ی ما خاست
۲) ای سیل اشک خاک وجودم به باد ده
۳) سروی است قامت تو از ناز سر کشیده
۴) مرغ دل تا دام زلف و دانه‌ی خال تو دید
- (سراسری ۹۳ - ریاضی)
- ◀ ۴ «مشبه» در کدام گزینه، ذکر نشده است؟
۱) قهوه‌خانه گرم و روشن بود همچون شرم
۲) چوب‌دستی منتشا مانند در دستش
۳) گرد بر گردش به کردار صدف برگرد مروارید / پای تا سر گوش
۴) چاه چنان ژرفی و پهناش، بی‌شرمیش ناباور / و غم‌انگیز و شگفت‌آور
- (سراسری ۹۳ - تجربی)
- ◀ ۵ در کدام گزینه همه‌ی ترکیب‌ها «اضافه‌ی تشبیه‌ی» است؟
۱) گوشه‌ی کلاه، روی ماه، روی تعظیم، قبه‌ی عرش
۲) آبروی بندگان، جمال عشق، اوج بلاغت، تقصیر خویش
۳) دروگر زمان، عصاره‌ی تاک، شهید فایق، موسم ربیع
۴) بنات نبات، بحر مکاشفت، مهد زمین، تیر مژگان
- (سراسری ۸۹ - ریاضی)
- ◀ ۶ در کدام بیت، طرفین تشبیه، فقط یک کلمه نیست؟
۱) خداوندا شمیم را روز گردان
۲) شبی دارم سیاه از صبح نومید
۳) ندارم طاقت این کوره‌ی تنگ
۴) چو بر زد آتش مشرق زبانه
- چو روزم بر جهان پیروز گردان
در این شب روسپیدم کن چو خورشید
خلاصی ده مرا چون لعل از این سنگ
ملک چون آب شد ز آنجا روانه
- (سراسری ۸۴ - انسانی)

- ۷ در کدام عبارت، آرایه‌ی «تشبیه» وجود ندارد؟ (سراسری ۸۳ - زبان)
- ۱) هوا همچون نگاه وحشتناک غارها حرکتی نداشت.
 - ۲) شیشه‌ی چند اسب بی‌شکیب، سکوت دشت را در هم می‌شکست.
 - ۳) سوسوی چند مشعل، پرده‌ی سیاه شب را می‌درید و پیش می‌رفت.
 - ۴) او در یک شب ظلمانی، چون اختری روشن و پر فروغ از تاریکی‌ها و سیاهی‌ها گریخت.
- ۸ در همه‌ی گزینه‌ها به‌جز گزینه‌ی آرایه‌ی «تشبیه»، موجود است. (سراسری ۸۱ - انسانی)
- ۱) مرا چون هاتف دل دید دمساز برآورد از رواق همت آواز
 - ۲) سخن، جان است و جان داروی جان است مگر چون جان عزیز از بهر آن است
 - ۳) جمالش باد دایم عالم افروز شبش، مواج باد و روز، نوروز
 - ۴) تو مردم بین که چون بی‌رای و هوش‌اند که جانی را به نانی می‌فروشند
- ۹ در کدام گزینه یکی از ارکان «تشبیه»، محذوف است؟ (سراسری ۸۰ - تجربی)
- ۱) او نگاهش مثل خنجر بود.
 - ۲) چاه چونان ژرفی و پهناش، بی‌شرمیش ناباور
 - ۳) قهوه‌خانه گرم و روشن بود، همچون شرم
 - ۴) گرچه بیرون تیره بود و سرد، همچون ترس
- ۱۰ در کدام گزینه، هر دو کلمه‌ی قافیه، وجه‌شبه، محسوب می‌شوند؟ (سراسری ۸۰ - انسانی)
- ۱) ای دفتر حسن تو را فهرست خط و خال‌ها
 - ۲) رخ گل را که عکس روی یار است
 - ۳) روی تو چون نوبهار جلوه‌گری می‌کند
 - ۴) روزی که در جام شفق مل کرد خورشید
- ۱۱ در کدام گزینه هر چهار پایه‌ی تشبیه ذکر شده است؟ (سراسری ۷۹ - انسانی)
- ۱) ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد
 - ۲) تو سرو جویباری، تو لاله‌ی بهاری
 - ۳) چو دریای خون شد همه دشت و راغ
 - ۴) که نیم کوه‌م ز صبر و حلم و داد
- ۱۲ در کدام بیت، از آرایه‌ی «تشبیه»، استفاده شده است؟ (سراسری ۷۸ - ریاضی)
- ۱) جواهر تو بخشی دل سنگ را
 - ۲) خرد را تو روشن بصر کرده‌ای
 - ۳) مهندس بسی جوید از رازشان
 - ۴) همه آفریده است بالا و پست
- ۱۳ در کدام گزینه، «اضافه‌ی تشبیه‌ی»، وجود دارد؟ (سراسری ۷۸ - هنر)
- ۱) چو بادند پنهان و چالاک پوی
 - ۲) سحرها بگیرند چندان که آب
 - ۳) نشاید به دارو، دوا کردشان
 - ۴) نه تلخ است صبری که بر یاد اوست
- ۱۴ کدام گزینه، می‌تواند «مشبه» بیت زیر باشد؟ (سراسری ۷۷ - انسانی)
- «تو گفתי گرد زنگار است بر آینه‌ی چینی
تو گفתי موی سنجاب است بر پیروزه‌گون دلبا»
- ۱) ابر
۲) آتش
۳) باد
۴) برق

- ۱۵ ◀ در کدام بیت از آرایه‌ی «تشبیه»، استفاده نشده است؟ (سراسری ۷۷ - انسانی)
- (۱) این دهر دونده به یکی مرکب ماند
(۲) بنگر به ستاره که بتازد سپس دیو
(۳) چون گشت جهان را دگر احوال عیانیش
(۴) گیتیت یکی بنده‌ی بدخوست مخوانش
- ۱۶ ◀ در کدام گزینه «تشبیه» به کار نرفته است؟ (سراسری ۷۶ - ریاضی)
- (۱) برآمد بادی از اقصای بابل
(۲) به کردار چراغ نیم مرده
(۳) فرو بارید بارانی ز گردون
(۴) ز روی بادیه برخاست گردی
- ۱۷ ◀ در کدام بیت صنعت ادبی «تشبیه» به کار نرفته است؟ (سراسری ۷۶ - ریاضی)
- (۱) خلق همه یکسره نهال خدایند
(۲) شمع خرد بفرروز در دل و بشتاب
(۳) گر نپسندی همی که خونت بریزند
(۴) معدن علم است دل، چرا بنشاندی
- ۱۸ ◀ در کدام بیت «تشبیه» به کار نرفته است؟ (سراسری ۷۶ - هنر)
- (۱) این زبان چون سنگ و هم آهن‌وش است
(۲) چونکه تا اقصای هندستان رسید
(۳) حرف چبُود؟ تا تو اندیشی از آن
(۴) نکته‌ای کان جَست ناگه از زبان
- ۱۹ ◀ «اضافه تشبیه‌ی»، در بیت: «نبود از تو گزیری چنین که بار غم دل / زدست شکوه گرفتیم به دوش ناله کشیدم» کدام است؟ (سراسری ۷۵ - ریاضی)
- (۱) غم دل (۲) دوش ناله (۳) دست شکوه (۴) بار غم
- ۲۰ ◀ کدام ترکیب، «اضافه‌ی تشبیه‌ی» است؟ (سراسری ۷۵ - ریاضی)
- (۱) چشم دل (۲) پای تغابن (۳) گوش جان (۴) چراغ هدایت
- ۲۱ ◀ در همه‌ی گزینه‌ها، به‌جز گزینه‌ی.....، صنعت ادبی «تشبیه»، دیده می‌شود. (سراسری ۷۵ - تجربی)
- (۱) من خویشتن اسیر کمند نظر شدم
(۲) مگسی کجا تواند که بیفکند عقابی
(۳) گهی چو اشک نشستم، گهی چو رنگ پریدم
(۴) بگذار تا به چاه مذلت فرو رود
- ۲۲ ◀ از بیت: «این دین هدی را به مثل دایره‌ای دان / پیغمبر ما مرکز و حیدر خط پرگار» کدام «تشبیه» دریافت نمی‌شود؟ (سراسری ۷۵ - هنر)
- (۱) اسلام به دایره
(۲) پیغمبر به مرکز دایره
(۳) حیدر به خط پرگار
(۴) دین به اسلام
- ۲۳ ◀ در همه‌ی گزینه‌ها، به‌جز گزینه‌ی.....، «اضافه‌ی تشبیه‌ی» به کار رفته است؟ (سراسری ۷۵ - هنر)
- (۱) در اعماق دریاها و اوج آسمان‌ها تو را می‌جویند.
(۲) غواص خرد، بازیچه‌ی کوچکترین موجش می‌گردد.
(۳) گهواره‌ی لرزان زمین، با کوه‌های گران سنگ، استوار گردید.
(۴) هستی خود را در اقیانوس بیکران وجود محو خواهند کرد.

- ◀ ۲۴ در همه‌ی بیت‌ها به‌جز بیت، طرفین تشبیه، بیش از یک کلمه است. (سراسری ۷۵ - انسانی)
- (۱) همی راندم فرس را من به تقریب
 (۲) عنان بر گردن سرخس فکنده
 (۳) دمش چون تافته بند بریشم
 (۴) دم عقرب بتابید از سر کوه
- چو انگستان مرد ارغنون زن
 چو دو مار سیه بر شاخ چندن
 سمش چون ز آهن و فولاد هاون
 چنان دو چشم شاهین از نشیمن
- ◀ ۲۵ در همه‌ی گزینه‌ها، به‌جز گزینه‌ی، «تشبیه» به‌کار رفته است. (سراسری ۷۵ - انسانی)
- (۱) امشب در این پهنه، مردانی بزرگ و دلیر شهید شده‌اند.
 (۲) زورق حیات در مردابی تاریک و بی‌خروش غرق شده بود.
 (۳) ستارگان مانند چراغ نیمه مرده‌ی شبانان، فجایع بشریت را می‌نگریستند.
 (۴) ماه چون مشعل آسمانی، هر شب از فراز اقیانوس‌ها می‌گذرد.
- ◀ ۲۶ کدام ترکیب، «اضافه‌ی تشبیه‌ی» است؟ (سراسری ۷۵ - انسانی)
- (۱) انگشت ندامت (۲) بحر جان (۳) چشم آژ (۴) گوش جان
- ◀ ۲۷ در کدام بیت، «صنعت «تشبیه»، مشهود نیست؟ (سراسری ۷۴ - تجربی)
- (۱) بر خروان سرگشاده آزادی از خدای
 (۲) در شط حادثات برون آی از لباس
 (۳) شمع خرد برفروز در دل و بشتاب
 (۴) گوینده‌ی خلاف رضا در هوای نفس
- داد از سر بریده به هر رگ صلا‌ی غیر
 کاول برهنگی است که شرط شناوری است
 با دل روشن به سوی عالم روشن
 جوینده‌ی رضای خدا در رضای غیر
- ◀ ۲۸ در کدام بیت از «تشبیه» استفاده نشده است؟ (سراسری ۷۴ - هنر)
- (۱) فروخت گوهر عمر عزیز را ارزان
 (۲) به حرف زشت نیالود نیکمرد دهان
 (۳) چه دیبهای است گرانتر ز حلیت دانش
 (۴) به روز حادثه اندر یم حوادث دهر
- زنی که گوهر تعلیم و تربیت نخرید
 ز بیش و کم زن دانا نکرد ترش
 چه حله‌ای است گرانتر ز حلیت دانش
 به روز حادثه اندر یم حوادث دهر
- ◀ ۲۹ با توجه به بیت: «این نان و آب چرخ، چون سیل است بی‌وفا/ من ماهیم، نهنگم، عمانم
 آرزوست» کدام گزینه «مشبه‌به» نیست؟ (سراسری ۷۴ - انسانی)
- (۱) سیل (۲) عمان (۳) ماهی (۴) نهنگ
- در ابیات همه‌ی گزینه‌ها، به‌جز گزینه‌ی همه‌ی ارکان تشبیه آمده است.
- ◀ ۳۰ (سراسری ۷۳ - ریاضی)
- (۱) آنکه لرزد همچو مرغ نیم‌بسل، صبح و شام
 (۲) هر نسیمی که به من بوی خراسان آرد
 (۳) خوشبخت آنکه مادر دانا به روز و شب
 (۴) وظیفه‌ی زن و مردای حکیم دانی چیست؟
- در زمستان، پیکر عریان دهقان است و بس
 چون دم عیسی در کالبدم جان آرد
 چونان فرشته بر سر او سایه‌گستر است
 یکی است کشتی و آن دیگری است کشتیبان
- ◀ ۳۱ در بیت: «مرا ستاره‌ی صبحی که هر چه کوشیدم / شد آخر از نظرم ناپدید مادر بود» کدام
 رکن تشبیه، محذوف است؟ (سراسری ۷۳ - تجربی)
- (۱) ادات تشبیه (۲) مشبه (۳) مشبه‌به (۴) وجه‌شبه
- ◀ ۳۲ «مشبه‌به» در بیت: «نه این ریسمان می‌برد با منش / که احسان کمندی است در گردنش»
 کدام کلمه است؟ (سراسری ۷۲ - ریاضی و هنر)
- (۱) احسان (۲) ریسمان (۳) گردن (۴) کمند

- ◀ ۳۳ در مصراع اول بیت: «تورا آتش عشق اگر پر بسوخت / مرا بین که از پای تا سر بسوخت» کدام یک از ارکان تشبیه محذوف است؟
(۱) وجه شبهه (۲) مشبّه به (۳) مشبّه (۴) ادات تشبیه
(سراسری ۶۹ - ریاضی و هنر)
- ◀ ۳۴ در بیت: «چو شیران به کشتی درآویختند / ز تنها خون و خوی همی ریختند» کدام رکن تشبیه محذوف است؟
(۱) ادات تشبیه (۲) مشبّه به (۳) مشبّه (۴) وجه شبهه
(سراسری ۶۹ - انسانی)
- ◀ ۳۵ با توجه به عبارت: «تلمیذ بی ارادت عاشق بی زر است و رونده بی معرفت مرغ بی پر»، کدام تشبیه درست نیست؟
(۱) اندیشه به طلا (۲) سالک به مرغ (۳) شناخت به بال (۴) شاگرد به عاشق
(سراسری ۶۷ - ریاضی)
- ◀ ۳۶ کدام گزینه «اضافه‌ی تشبیه‌ی» نیست؟
(۱) شط آتشین (۲) شط خون (۳) شط مرگ (۴) شط نومییدی
(سراسری ۶۷ - ریاضی)
- ◀ ۳۷ با توجه به بیت: «بر گل سرخ از نم اوفتاده لالی / همچو عرق بر عذار شاهد غضبان»، کدام تشبیه درست نیست؟
(۱) رخسار شاهد غضبان به گل (۲) شاهد به گل (۳) عرق به شبنم (۴) شبنم به مروارید
(سراسری ۶۷ - هنر)

تألیفی

- ◀ ۳۸ در کدام گزینه، طرفین تشبیه، با دیگر گزینه‌ها متفاوت است؟
(۱) از دیده گر سرشک چو باران چکد رواست / کاندر غمت چو برق بشد روزگار عمر
(۲) آن قطره‌ی باران که برافتد به گل سرخ / چون اشک عروسی است برافتاده به رخسار
(۳) آن فسون دیو در دل‌های کژ / می‌رود چون کفش کژ در پای کژ
(۴) در خم زلف تو آن خال سیه دانی چیست؟ / نقطه‌ی دوده که در حلقه‌ی جیم افتاده است
- ◀ ۳۹ در کدام گزینه، اضافه‌ی تشبیه‌ی دیده نمی‌شود؟
(۱) بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت.
(۲) دایه‌ی ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین بپرورد.
(۳) درختان را به خلعت نوروزی قیای سبز ورق دربر گرفته.
(۴) اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده.
- ◀ ۴۰ در کدام گزینه، «وجه شبهه» در مصراع دوم آمده است؟
(۱) چون رایت عشق آن جهانگیر / شد چون مه لیلی آسمان‌گیر
(۲) از جای چو مار حلقه برجست / در حلقه‌ی زلف کعبه زد دست
(۳) صلا‌ی یوسف گل شد جهان‌گیر / زلیخای جوان شد عالم پیر
(۴) گر چه ز شراب عشق مستم / عاشق‌تر از این کنم که هستم
- ◀ ۴۱ در کدام بیت طرفین تشبیه (مشبه و مشبه‌به) یک کلمه نیستند بلکه یک جمله‌اند؟
(۱) در شجاعت شیر ربانیستی / در مروّت خود که داند کیستی؟
(۲) دیده‌ی اهل طمع به نعمت دنیا / پر نشود هم‌چنان که چاه به شبنم
(۳) گرت ز دست برآید چو نخل باش کریم / ورت ز دست نیاید چو سرو باش آزاد
(۴) شبی چون شبه، روی شسته به قیر / نه بهرام پیدا نه کیوان نه تیر

◀ ۴۲ در کدام گزینه، «اضافه‌ی تشبیه‌ی» نمی‌یابید؟

- (۱) چو دریای خون شد همه دشت و راغ
 (۲) دست از مس وجود چو مردان ره بشوی
 (۳) گذشت روزگاران بین که دوران شباب ما
 (۴) نالم به دل چو نای من اندر حصار نای
- جهان چون شب و تیغ‌ها چون چراغ
 تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی
 در این سیلاب غم، دسته گلی شاداب را ماند
 پستی گرفت همت من زمین بلند جای

◀ ۴۳ در کدام گزینه، دو مصراع، برای هم، مشابه و مشابه به واقع نشده‌اند؟

- (۱) به چمن خرام و بنگر بر تخت گل که لاله
 (۲) عرفت بر ورق روی نگارین به چه ماند؟
 (۳) تو همچو صبحی و من شمع خلوت سحرم
 (۴) کنیزان و غلامان گرد خرگاه
- به ندیم شاه ماند که به کف اباغ دارد
 همچو بر صفحه‌ی گل قطره‌ی باران بهاری
 تبسمی کن و جان بین که چون همی سپرم
 ثریاوار گرد خرمن ماه

◀ ۴۴ در کدام گزینه، دو تشبیه، به چشم نمی‌خورد؟

- (۱) گذشت روزگاران بین که دوران شباب ما
 (۲) عشق دریایی کرانه ناپدید
 (۳) صلا‌ی یوسف گل شد جهان‌گیر
 (۴) گرت زدست برآید چو نخل باش کریم
- در این سیلاب غم دسته گلی شاداب را ماند
 کی توان کردن شنا ای هوشمند
 زلیخای جوان شد عالم پیر
 ورت ز دست نیاید چو سرو باش آزاد

◀ ۴۵ در بیت زیر چند «تشبیه» موجود است؟

«تو سرو جویباری، تو لاله‌ی بهاری / تو یار غمگساری، تو حور دلربایی»

- (۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) پنج

◀ ۴۶ در کدام بیت «وجه‌شبهه» در مصراع دوم موجود است؟

- (۱) تو همچو صبحی و من شمع خلوت سحرم
 (۲) صلا‌ی یوسف گل شد جهان‌گیر
 (۳) تو سرو جویباری، تو لاله‌ی بهاری
 (۴) دیده‌ی اهل طمع به نعمت دنیا
- تبسمی کن و جان بین که چون همی سپرم
 زلیخای جوان شد عالم پیر
 تو یار غمگساری، تو حور دلربایی
 پُر نشود همچنان که چاه به شبمن

◀ ۴۷ در کدام گزینه، تشبیهات بیش تری به کار رفته است؟

- (۱) روز چو شمعی به شب، زود رو و سرفراز
 (۲) دست از مس وجود چو مردان ره بشوی
 (۳) همچو چنگم سر تسلیم و ارادت در پیش
 (۴) بلم آرام چون قویی سبکیار
- شب چو چراغی به روز، کاسته و نیمتاب
 تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی
 تو به هر ضرب که خواهی بزن و بنوازم
 به نرمی بر سر کارون همی رفت

◀ ۴۸ در کدام گزینه، «ادات تشبیه» به کار نرفته است؟

- (۱) دلم در بی‌قراری، چشمه‌ی سیماب را ماند
 (۲) شبی چون شبّه، روی شسته به قیر
 (۳) در شجاعت، شیر ربانیستی
 (۴) دست از مس وجود چو مردان ره بشوی

◀ ۴۹ در کدام بیت، «وجه‌شبهه» بر «مشبهه‌به» مقدم شده است؟

- (۱) قطره‌تویی، بحر تویی، لطف تویی، قهر تویی
 (۲) ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد
 (۳) در شجاعت شیر ربانیستی
 (۴) چو دریای خون شد همه دشت و راغ
- قند تویی، زهر تویی، بیش میازار مرا
 ساقی به دور باده‌ی گلگون شتاب کن
 در مروّت خود که داند کیستی
 جهان چون شب و تیغ‌ها چون چراغ

◀ ۵۰ در کدام گزینہ، ادات تشبیہ، به صورت پسوند است؟

- (۱) آن شاخه‌های نارنج اندر میان ابر
 (۲) آن قطره‌ی باران که برافتد به گل سرخ
 (۳) کینیزان و غلامان گرد خرگاه
 (۴) لبّت تا در لطافت لاله‌ی سیراب را ماند
- چون پاره‌های اخگر اندر میان دود
 چون اشک عروسی است برافزاده به رخسار
 ثریاوار گردِ خرمن ماه
 دلم در بی‌قراری چشمه‌ی سیماب را ماند

◀ ۵۱ در کدام گزینہ، تشبیہ بیش تری به کار رفته است؟

- (۱) چو دریای خون شد همه دشت و راغ
 (۲) گرت ز دست برآید چو نخل باش کریم
 (۳) در شجاعت شیر ربّانیستی
 (۴) آشنایان ره عشق در این بحر عمیق
- جهان چون شب و تیغ‌ها چون چراغ
 ورت ز دست نیاید چو سرو باش آزاد
 در مروّت خود که داند کیستی
 غرقه گشتند و نگشتند به آب آلوده

◀ ۵۲ در کدام بیت «تشبیہ» نمی‌یابید؟

- (۱) آن شاخه‌های نارنج اندر میان ابر
 (۲) بر طرف رود چون بوزد باد بر درخت
 (۳) چون لوح آزمونہ که نقاش چربدست
 (۴) چون کودکی صغیر که با خامه‌ی طلا
- چون پاره‌های اخگر اندر میان دود
 آید به گوش ناله‌ی نای و صغیر رود
 الوان گونه‌گون را بر وی بیازمود
 کژمژ خطی کشد به یکی صفحه‌ی کبود

◀ ۵۳ در همه‌ی بیت‌ها، به جز بیت، «اضافه‌ی تشبیہی» به کار رفته است.

- (۱) بنال مطرب مجلس بگویی گفته‌ی سعدی
 (۲) به تولای تو در آتش محنت چو خلیل
 (۳) آیینہ‌ی سکندر جام می است بنگر
 (۴) هر چه خواهی در سوادش رنج برد
- شراب آنس بیاور که من نه مرد نبیدم
 گویا در چمن لاله و ریحان بودم
 تا بر تو عرضه دارد احوال ملک دارا
 تیغ صرصر خواهدش حالی سترد (صرصر: تندباد)

◀ ۵۴ در بیت: «رویم از بس ظلمت و اندوه و غم چون قیر شد / شیر رویم قیر گشت و قیر مویم

شیر شد»، چند تشبیہ موجود است؟

- (۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) شش

◀ ۵۵ در بیت زیر کدام واژه «مشبّه‌به» نیست؟

«تو هم چون گل ز خندیدن لبّت با هم نمی‌آید / روا داری که من بلبل، چو بوتیمار بنشینم»

- (۱) گل (۲) لب (۳) بلبل (۴) بوتیمار

◀ ۵۶ در کدام گزینہ، «وجه‌شبهه» موجود است؟

- (۱) گوی زمین ربوده‌ی چوگان عدل اوست
 (۲) اگر پای در دامن آری چو کوه
 (۳) مزرع سبز فلک دیدم و داس مه نو
 (۴) آتش است این بانگ نای و نیست باد
- وین برکشیده گنبد نیلی حصارهم
 سرت ز آسمان بگذرد در شکوه
 یادم از کشته‌ی خویش آمد و هنگام درو
 هر که این آتش ندارد نیست باد

◀ ۵۷ در کدام بیت «اضافه‌ی تشبیہی» می‌یابید؟

- (۱) چو بر زد آتش مشرق زبانه
 (۲) کس چو حافظ نگشود از رخ اندیشه نقاب
 (۳) جایی نرسد کس به توانایی خویش
 (۴) دیده‌ی عقل مست تو، چرخه‌ی چرخ‌پست تو
- مَلک چون آب شد زان جا، روانه
 تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند
 الا تو چراغ رحمتش داری پیش
 گوش طرب به دست تو بی‌تو به سر نمی‌شود

◀ ۵۸ در بیت: «سلسله‌ی موی دوست حلقه‌ی دام بلاست / هر که در این حلقه نیست، فارغ از این

ماجراست» چند تشبیہ موجود است؟

- (۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۵۹ «تشبیه» موجود در کدام گزینه، هر دو مصراع را درگیر نکرده است؟

- ۱) می اندر کف ساقی بی‌حجاب
 ۲) هست به پیرامنش طوف کنان آسمان
 ۳) مرو چو بخت من ای چشم مست یار به خواب
 ۴) خموش گردم ازین پس که از خموشی من
- سهیلی است در پنجه‌ی آفتاب
 آری بر گرد قطب چرخ زند آسمان
 که در پی است ز هر سویت آه بیداری
 جدا شود حق و باطل چنان که دانه ز کاه

آزمایشی

۶۰ وجه شبه تشبیه‌های متن زیر به ترتیب کدام است؟

«وقتی پیاده شدیم، مثل مور و ملخ از کمین گاه‌های خود درآمدند و دور ماشین جمع شدند و راننده و سرنشین را مثل کیسه‌ی شن به پایین جاده پرتاب کردند.»

۱) کثرت، ثقلات ۲) خردی، ثقلات ۳) خردی، حقارت ۴) کثرت - حقارت

۶۱ واژه‌ی «جام» رکنی از تشبیه بیت زیر است. این واژه در بیت گزینه‌ی نیز همان

رکن از تشبیه است.

- «جز از جام توحید هرگز ننوشم»
- ۱) ای که اندر شکست ما کوشی
 ۲) به کام خویش جامی می نخوردم
 ۳) مجنون ز جام طلعت لیلی چو مست شد
 ۴) چون پیاپی کردو بر من ریخت زان سان جام چند
- زنی گر به تیغ ستم گردن من
 آشتی کن، چو جام ما نوشی
 که جام زهرش اندر پی نخوردم
 فارغ ز مادر و پدر و سیم و زر فتاد
 آن می چون زر سرخم برد اندر کان خویش

۶۲ در کدام گزینه تعداد تشبیه پیش تر است؟

- ۱) تا ز آغوش وداعت داغ حیرت چیده است
 ۲) بنای سرکشی چون اشک سر تا پا خلل دارد
 ۳) فغان که شمع صفت زین بهار نومیدی
 ۴) در تنگنای خانه‌ی گردون هلال‌وار
- هم‌چو شمع گشته در چشم‌نگه، خوابیده است
 علاج سیل آفت کن، سر بند ادب مگشا
 ندید کس گل انجام بر سر آغاز
 خواهی سرت به سقف نیاید خمیده رو

۶۳ در ابیات زیر چند «تشبیه» وجود دارد؟

- الف) فغان که شمع صفت زین بهار نومیدی
 ب) در تنگنای خانه‌ی گردون هلال‌وار
- ۱) سه ۲) چهار ۳) پنج ۴) شش

۶۴ در عبارت زیر چند «تشبیه» به کار رفته است؟

«صبح زلال چون آب گوارای چشمه‌ها از کرانه‌ی خاور برمی تراود و روشنایی نیلگون خود را بر زمین می‌پاشاند. روشن اما سایه‌وش است. صبح دمام رنگ می‌بازد و به شیرگونگی می‌گراید؛ زاده می‌شود کودک صبح.»

- ۱) چهار ۲) پنج ۳) شش ۴) هفت

۶۵ در عبارت «قرآن مانند است به بهشت جاودان»، «بهشت» رکنی از تشبیه است. در بیت

گزینه‌ی نیز «بهشت» در همین جایگاه به کار رفته است.

- ۱) نه حرص علم و هنر ماندشان نه حرص بهشت
 ۲) کدام باغ به دیدار دوستان ماند؟
 ۳) ماند به بهشت آن رخ گندم‌گونش
 ۴) زاهد ز انتظار نعیم بهشت ماند
- نجوید او خر و اشتر که هست شیر سوار
 کسی بهشت نگوید به بوستان ماند
 عشاق چو آدم است پیرامونش
 عابد نماز را به تکلف دراز کرد

- ◀ ۶۶ چند تا از بخش‌های مشخص شده، مشابه به تشبیهی در بیت خود است؟ (قلم‌چی - ۹۵)
- (الف) غرق دریای غمت را رمقی بیش نماند
(ب) به شکلی می‌دوانم مرکب عمر
(ج) نداشت چشم بصیرت که گرد کرد و نخورد
(د) ساحل نفس رها کن به تک دریا رو
(هـ) به تیغ هجر بکشتی مرا و برگشتی
- ۱) یکی (۲) دو تا (۳) سه تا (۴) چهار تا

- ◀ ۶۷ در کدام بیت آرایه‌ی «تشبیه» بیش تری دیده می‌شود؟ (قلم‌چی - ۹۳)
- (۱) چگونه باز کنم بال در هوای وصال
(۲) ز سوز شوق دلم شد کباب دور از یار
(۳) بسی نماند که کشتی عمر غرقه شود
(۴) فلک چو دید سرم را اسیر چنبر عشق
- که ریخت مرغ دلم پر در آشیان فراق
مدام خون جگر می‌خورم ز خوان فراق
ز موج شوق تو در بحر بی‌کران فراق
بست گردن صبرم به ریسمان فراق

- ◀ ۶۸ در کدام بیت، شاعر دو بار از آرایه‌ی تشبیه بهره برده است؟ (گزینیه دو - ۹۵)
- (۱) تیر او در صف پیکار روان از پی خصم
(۲) به خرد ماند شخص تو از یراک همی
(۳) هر کجا مهر تو در انجمنی چهر افروخت
(۴) بدسگال تو به جان سختی اگر کوه شود
- همچو سوزنده شهبلی ز پی اهرمن است
فخر عالم به وی و فخر وی از خویشان است
عیش تا روز جزا خادم آن انجمن است
گرز فولاد تو فرهاد صفت کوهکن است

- ◀ ۶۹ در کدام گزینه همه‌ی ترکیب‌ها «اضافه‌ی تشبیه‌ی» است؟ (گزینیه دو - ۹۵)
- (۱) آبروی بندگان - اوج بلاغت - موسم ربیع - کلاه شکوفه
(۲) بنات نبات - بحر مکاشفت - کمان ابرو - مهد زمین
(۳) عصاره‌ی تاک - نخل باسق - قبه‌ی عرش - شهد فایق
(۴) روی ماه - گوشه‌ی کلاه - دست انابت - امید اجابت

- ◀ ۷۰ در همه‌ی گزینه‌ها آرایه‌ی «تشبیه» به کار رفته است، مگر گزینیه (گزینیه دو - ۹۵)
- (۱) درختان را به خلعت نوروزی قبای سبز ورق در برگرفته و اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه بر سر نهاده.

(۲) عصاره‌ی تاکی به قدرت او شهد فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته.
(۳) چه غم دیوار اَمّت را که دارد چون تو پشتیان؟
(۴) چرخ ارچه رفیع، خاک پایت عقل ارچه بزرگ، طفل راهت

- ◀ ۷۱ همه‌ی گزینه‌ها به جز دارای آرایه‌ی تشبیه‌ی است. (گزینیه دو - ۹۴)
- (۱) دل صفه‌ی صفاست و ما صوفیان دل
(۲) دل رفت ز بر چو رفت دلبر آری
(۳) میدان وفادل جوانمرد من است
(۴) تو این الفاظ را دودی شناس از آتش معنی
- دل خلوت خداست و ما ساکنان دل
دل از دلبر چگونه دل بردارد
درمان دل سوختگان درد من است
چو آتش در سرا پنهان بود دودش عیان بینی

- ۷۲ ◀ در کدام گزینه «تشبیه» دیده نمی‌شود؟
 (۱) هر کجا بیندم از دور، کند
 (۲) با نگاه غضب‌آلوده زند
 (۳) مادر سنگ دلت تا زنده است
 (۴) گرم و خونین به منش بازاری
- ۷۳ ◀ کدام گزینه تشبیه بیش‌تری دارد؟
 (۱) کشتن ما چه به تیغ هوسی خواهد بود
 (۲) هر سبزه در این دشت شد انگشت شهادت
 (۳) کشته‌ی تیغ تمنا را در این گلزار شوق
 (۴) شیرهی لطفت چشد گویی همی زنبورها
- ۷۴ ◀ همه‌ی گزینه‌ها به‌جز گزینه‌ی آرایه‌ی «تشبیه» دارد.
 (۱) حجاب چهره‌ی جان می‌شود غبار تنم
 (۲) عیان نشد که چرا آمدم کجا بودم
 (۳) چنین قفس نه سزای چو من خوش‌الحانیست
 (۴) طراز پیرهن زرکشم مبین چون شمع
- ۷۵ ◀ همه‌ی گزینه‌ها به‌جز گزینه‌ی دارای آرایه‌ی «تشبیه» است.
 (۱) ای قیای پادشاهی راست بر بالای تو
 (۲) آفتاب فتح را هر دم طلوعی می‌دهد
 (۳) جلوه‌گاه طایر اقبال گردد هر کجا
 (۴) گرچه خورشید فلک چشم و چراغ عالم است
- ۷۶ ◀ همه‌ی گزینه‌ها به‌جز گزینه‌ی آرایه‌ی «تشبیه» دارد.
 (۱) هر شبنمی در این ره صد بحر آتشین است
 (۲) احوال گنج قارون کایام داد بر باد
 (۳) چو عاشق می‌شدم گفتم که بردم گوهر مقصود
 (۴) ز سرو قد دلجویت مکن محروم چشمم را
- ۷۷ ◀ در کدام گزینه آرایه‌ی «تشبیه» به کار رفته است؟
 (۱) ابروی تو جنید و خدنگی ز کمان جست
 (۲) این چشم چه بود آه که ناگاه گشودی
 (۳) من بودم و دل بود و کناری و فراغی
 (۴) در جرگه‌ی او گردن جان بست به فتراک
- ۷۸ ◀ کدام گزینه فاقد آرایه‌ی «تشبیه» است؟
 (۱) تیه گمراهی و ضلالت
 (۲) ظلمات جهل و ضلال
 (۳) چراغ هدایت
 (۴) گردن استکبار و افتخار
- (گزینهی دو - ۹۲)
 چهره پرچین و جبین پر آژنگ
 بر دل نازک من تیر خدنگ
 شهید در کام من و توست شرنگ
 تا برد ز آینه‌ی قلبم زنگ
- (گزینهی دو - ۹۰)
 هم به شمشیر تو روزی به شهادت میرم
 تا از گل خود روی تو دادند نشان‌ها
 همچو گل یک خنده‌ی زخم شهادت خون بهاست
 سنبل خلقت چرد گویی همی آهوی چین
- (گزینهی دو - ۸۹)
 خوشا دمی که از آن چهره پرده بر فکنم
 دریغ و درد که غافل ز کار خویشتم
 روم به گلشن رضوان که مرغ آن چمنم
 که سوزهاست نهانی درون پیرهنم
- (گزینهی دو - ۸۹)
 تاج شاهی را فروغ از گوهر والای تو
 از کلاه خسروی، رخسار مه سیمای تو
 سایه اندازد همای چتر گردون‌سای تو
 روشنایی بخش چشم اوست خاک پای تو
- (گزینهی دو - ۸۹)
 دردا که این معما شرح و بیان ندارد
 در گوش گل فروخوان تا زر نهران ندارد
 ندانستم که این دریا چه موج خون فشان دارد
 بدین سرچشمه‌اش بنشان که خوش‌آبی روان دارد
- (گزینهی دو - ۸۸)
 بر سینه چنان خورد که از جوشن جان جست
 این فتنه دگر چیست که از خواب گران جست
 این عشق کجا بود که ناگه به میان جست
 هر صید که از دست کمند دگران جست
- (گزینهی دو - ۸۶)
 ظلمات جهل و ضلال
 گردن استکبار و افتخار